

پاکی در مکتب انبیا و کتب آسمانی

احمدعلتایان(در ادامه مرور سوره های قرآن کریم به سوره مبارک اعلی (برتر) رسیدیم و آیات یک تا ۱۳ را باهم تلاوت کردیم. خداوند متعال در آیات پایانی (۱۴ تا ۱۹) این سوره می فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى، وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصْلَى، بَلْ تُؤَظُّونَ الْغِيَابَ الذَّنَبَاءَ، وَالْآخِرَهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى، إِنَّ هَذَا الصُّخْفُ الْأَوَّلَى، صُخْفٌ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى، به راستی رستگار شد آن که خود را پاک گردانید. نام پروردگارش را یاد کرد و نماز گزارد، ولی شما زندگی دنیا را ترجیح می دهید و حال آنکه آخرت، بهتر و ماندگارتر است. این سخن در کتب آسمانی پیشین نیز آمده است، کتاب های ابراهیم و موسی.»

خداوند متعال در این سوره به آفرینش هستی و هدایت تکوینی آن و نیز هدایت معنوی انسان ها اشاره می کند و در پایان از «تزکیه» سخن می گوید. تزکیه و پاکی آن است که فکر از عقاید فاسد، نفس از اخلاق فاسد و اعضای بدن نیز از رفتار فاسد، پاک شود. در مکتب انبیا و کتاب های آسمانی، رستگاران پاکان هستند، ولی در مکتب طاغوتیان، رستگاران زورمنداند و فرعون می گفت هرکه پیروز شود، رستگار است.

قرآن کریم در پایان برخی آیات می فرماید: «امید است رستگار شوید»، اما رستگاری قطعی را برای مؤمنی می داند که خود را تزکیه کرده است. باید دانست که تزکیه خود به خود حاصل نمی شود و باید با نماز و عبادت به سراغ آن رفت و راه پاک شدن دل و فکر انسان، ذکر مدام و مستمر نام خداوند است. خداوند می فرماید: «انسان با اینکه می داند پاکی چیست، دنیا را ترجیح می دهد»، البته دنیا بد نیست، آنچه مورد انتقاد است، ترجیح آن بر آخرت است. درحالی که آخرت از نظر زمانی ماندگار است، از نظر مکانی وسیع تر است و از نظر نعمات با دنیا مقایسه کردنی نیست.

حکمت

از خدا بخواه؛ با تمام وجود

علیرضا وکیلی/ وقتی چیزی را واقعا می خواهیم، برای رسیدن به آن تلاش می کنیم؛ راه های مختلف را امتحان می کنیم، از دیگران کمک می گیریم و گاهی تمام فکرو دکرمان رسیدن به همان خواسته می شود. اما درمیان این همه تلاش، ممکن است از یاد ببریم که خواستن هم آدابی دارد؛ اینکه بدانیم از چه کسی کمک می خواهیم و امید نهایی مان را به کجا گره می زنیم.

حضرت امیرالمؤمنین امام علی ^(ع) در ادامه نامه ۳۱ نهج البلاغه به امام حسن مجتبی ^(ع) وصیت می فرمایند: «وَأَخْلِصْ فِي النِّسْأَةِ لِرَبِّكَ، فَإِنَّ يَبْدُو الْعَفْءَ وَالْجَزْمَانَ؛ خواسته ات را خالصانه از پروردگارت بخواه، زیرا بخشیدن و محروم کردن، در دست اوست». نکته اصلی این فراز، دعا کردن تنها نیست، اخلاص در خواستن است. یعنی وقتی دست نیاز به سوی خدا بلند می کنیم، او را واقعا تکیه گاه خود بدانیم، نه اینکه دعا را صرفا کاری برای روزهای درماندگی یا آخرین راه پس از شکست همه راه ها تلقی کنیم. برای مثال، جوانی که دنبال کار است، باید رزومه آماده کند، مهارت بیاموزد و فرصت های شغلی را پیگیری کند. اما درکنار این تلاش ها، باید از خدا هم بخواده که راه درست را پیش پایش بگذارد.

پدر و مادری که نگران آینده فرزندشان هستند، باید هم برای تربیت و حمایت از او وقت بگذارند و هم از خدا خبر و عاقبت نیک فرزندشان را طلب کنند. دعا جای تلاش را نمی گیرد، بلکه به تلاش، جهت و امید می دهد. بخش دوم سخن امام ^(ع) نیز یادآور نکته ای مهم است؛ عطا و محرومیت در دست خداست. این سخن به معنای آن نیست که هر ناکامی را باید بی درنگ نشانه محروم شدن از سوی خدا بدانیم یا برای هر شکست، دلیلی قطعی بتراشیم، ما همیشه از حکمت اتفاقات و دلایل نتیجه ها آگاه نیستیم. گاهی چیزی را به دست نمی آوریم، با اینکه بسیار برایش تلاش کرده ایم؛ در چنین موقعیتی، ایمان می تواند کمک کند که ناامیدی، تمام زندگی مان را تصرف نکند.

اخلاص در دعا یعنی خداوند را فقط برای رسیدن به خواسته هایمان نخواهیم، بلکه در مسیر خواستن هم به او اعتماد کنیم. ممکن است خواسته ای داشته باشیم که برآورده شدنش برایمان مهم باشد، اما همچنان بپذیریم که همه واقعیت را نمی دانیم و خیر نهایی همیشه در نگاه محدود ما خلاصه نمی شود.

احکام

حکم خوردن زله و ژلاتین و پاستیل چیست؟

سمانه رضوانی/ زله، ژلاتین و پاستیل جزو خوراکی هایی هستند که در زندگی روزمره، مصرف زیادی دارند و یکی از پرسش های رایج درباره آن ها، حکم حلیت یا حرمت آن هاست. پاسخ این پرسش به منشأ تهیه ژلاتین بستگی دارد؛ زیرا ژلاتین، ممکن است از گیاه یا از اجزای حیوانات مختلف تهیه شود. در ادامه، دیدگاه چند مرجع تقلید درباره این موضوع آورده می شود.

آیت الله العظمی شهید سیدعلی خامنه ای

حلیت و حرمت ژلاتین، دایر بر مدار موادی است که از آن ها تهیه می شود، ژلاتین، گیاهی حلال است و ژلاتین تهیه شده از استخوان حیوان های حلال گوشت که ذبح شرعی نشده اند، چنانچه ظاهر استخوان را قبل از تبدیل به ژلاتین تطهیر کنند، پاک و حلال است و اما ژلاتین تهیه شده از پوست حیوان حلال گوشت که ذبح شرعی نشده، نجس و حرام است و ژلاتین تهیه شده از اجزای حیوانات حرام گوشت، حرام است، در هر صورت اگر ژلاتین دارای قسم حلال و حرام باشد و شما ندانید آنچه می خورید از کدام قسم است، محکوم به حلیت است.

آیت الله العظمی ناصر مکارم شیرازی

حلیت و حرمت ژلاتین، بستگی دارد به موادی که از آن ها تهیه می شود، ژلاتین، گیاهی حلال است و ژلاتین تهیه شده از استخوان حیوان های حلال گوشت که ذبح شرعی شده اند، حلال است. اما ژلاتین تهیه شده از حیوان حلال گوشت که ذبح شرعی نشده و حیوان حرام گوشت، حرام است. در هر صورت اگر ژلاتین دارای قسم حلال و حرام باشد و شما ندانید آنچه می خواهید بخورید از کدام قسم است، در صورتی که از بازار مسلمین تهیه شده باشد، محکوم به حلیت است.

آیت الله العظمی سیدعلی سیستانی

اگر شک کنید که ژلاتین، از گیاه گرفته شده است یا از حیوان، خوردن آن جایز است و تفحص لازم نیست، ولی اگر بدانید که از حیوان گرفته شده و از تزکیه شرعی آن مطمئن نباشید، خوردن آن جایز نیست. حتی - بنا بر احتیاط واجب - اگر از استخوان های حیوان فراهم شده باشد.

بلی؛ اگر علم و یقین داشته باشیم که مواد آن استحاله شده و در ضمن عملیات شیمیایی، دگرگون شده است، خوردن آن مطلقا اشکال ندارد. اما این امر ثابت نشده است.

شکر

۲۳شنبه

۲۳ شنبه ۱۴۰۵
مصادف با ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹
شماره ۲۸۸

۱۴

مهر

دستور العمل های دینی روایی برای دفع بلا یای طبیعی در گفت وگو با حجت الاسلام والمسلمین مجتبی عرفانیان

دعا؛ سپر آسمانی دفع بلا

آمنه مستقیمی! از عواملی که زندگی انسان را دستخوش تحولات منفی و ابتلا می کند، بلا یای طبیعی است که اگر چه پیشرفت علمی انسان توانسته است در بسیاری از موارد آن ها را پیش بینی و با آثارشان مقابله کند، هنوز هم بلا یایی همچون زلزله یا سیل و... غیر مترقبه رخ می دهد و جان های بسیاری را می گیرد و زندگی بشر را مختل می کند. آموزه های دینی که برای جزئی ترین امور دستور العمل و برنامه کاربردی دارند، دفع و کاهش ابتلای بلا یای طبیعی هم توصیه های گره گشا دارند. در این باره با حجت الاسلام والمسلمین مجتبی عرفانیان، استاد حوزه، کارشناس مذهبی و سخنران آستان قدس رضوی، گفت وگو کرده ایم.

گفت وگو

دعایی برای پیشگیری از طوفان

در آموزه های دینی روایی دعاهایی هم برای مقابله با تخریب و عواقب باد و طوفان توصیه شده است؛ مثل این دعا که: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا جَاءَ بِهَ الْزَّلَاجِ وَ خَيْرَ مَا فِيهَا، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا جَاءَ بِهَ الْزَّلَاجِ وَ شَرِّ مَا فِيهَا» یعنی «خدا یا! از تو بهترین چیزی را می خواهم که با دها با آن برخاسته اند و بهترین آنچه در آن هاست و به تو پناه می برم از بدی آنچه با دها با آن برخاسته اند و بدی آنچه در آن هاست.» (مفاتیح الجنان)

توصیه های بهجت العرفا برای دفع بلا

علما و بزرگان هم با نگاه به دستور العمل های آیات و روایات، راهکارهایی را برای دفع بلا یای طبیعی و دراماندن ماندن از آن ها هنگام وقوع توصیه کرده اند، مرحوم آیت الله العظمی بهجت در این باره می فرمودند: «همیشه قرآنی کوچک، حرز امام جواد ^(ع) و مقدار کمی تربت حضرت سید الشهدا ^(ع) را همراه خود داشته باشید، آیه الکرسی را بخوانید و در منزل نصب کنید، معوذتین (سوره های فلق و ناس) را بخوانید و تکرار کنید، چهار قل (سوره های کافرون، توحید، فلق و ناس) را بخوانید و تکرار کنید، خصوصا در وقت خواب، روزی حداقل پنجاه آیه از قرآن کریم را با صدای نسبتا بلند بخوانید. در مواقع اذان با صدای نسبتا بلند اذان بگویند و به همین نیت، صدقه به افراد متعددی داده شود، هر چند مقداری که به هر فرد داده می شود، کم باشد.» (مرکز تنظیم و نشر آثار آیت الله بهجت).

دعا همیشه نتیجه بخش است

درکنار راهکارهای علمی و عملی، اسلام از منبع مهم و پر قدرت دعا و ذکر و توسل در دفع بلا یای طبیعی، غافل نبوده است و اتفاقاتی استفاده از آن تأکید ویژه دارد، چنان که روایات متعدد بر میزان تأثیر دعا در دفع بلا یا تصریح و تأکید دارند و می فرمایند: «دعا سرنوشت را تغییر می دهد، حتی اگر حتمی شده باشد.» (الکافی، ج ۳، ص ۴۶۹). یکی از راهکارها، ذکری است که بعد از نماز صبح و مغرب توصیه شده است. امام صادق ^(ع) فرمودند: «هر که بعد از نماز صبح و مغرب هفت بار بگوید: «يَسْمِ اللّٰهُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ لَا خَوْفُ وَ لَا حُزْنٌ لِلّٰهِ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ» خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند که آسان ترین آن ها، باد و پیسی و دیوانگی است.» (الکافی، ج ۲) در پایان باید یک نکته مهم را یادآوری نمود که بعد از انجام دستور العمل های ظاهری و مادی، دستور به دعا و توکل داده شده است و این دعا با توجه به حکمت ها و مصلحت الهی ممکن است در این دنیا به نجات ظاهری ما از این اتفاق بینجامد یا آنکه تنها موجبات آرامش قلبی و معنوی ما را فراهم آورد و در نتیجه به افزایش تاب آوری در این اتفاقات منجر شود.

دعای هنگام زلزله

امام صادق ^(ع) همچنین برای هنگام ترس از زلزله بر قرائت و مداومت بر آیه ۴۱ سوره فاطر تأکید کرده، می فرمایند: «هرگاه در شب و هنگام خوابیدن، از وقوع زلزله و خراب شدن خانه می ترسی، آیه ۴۱ سوره فاطر را قرائت کن.» «إِنَّ اللَّهَ يُفْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زُلَّتَا إِنَّهُ أَمْسُكُهُمَا مِنْ أُخْدٍ مِّنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ خَلِیْمًا غَفُورًا، همانا خداوند، آسمان ها و زمین را نگاه می دارد تا از جای خود حرکت نکنند و اگر از جای خود بلغزند، هیچ کس جز او نمی تواند آن ها را نگاه دارد. به راستی که او بردبار و آمرزنده است.»

در کتاب وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۵۰۶ نیز دعایی برای حفظ جان هنگام زلزله و حفظ آرامش توصیه شده است به این مضمون: «يَا مَن يُفْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زُلَّتَا إِنَّهُ أَمْسُكُهُمَا مِنْ أُخْدٍ مِّنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ خَلِیْمًا غَفُورًا، صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَمْسِكْ عُنَّا الشَّوْءَ، إِنَّكَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، یعنی «ای آن که آسمان ها و زمین را از اینکه از جای خود بلغزند، نگاه می داری؛ و اگر بلغزند، کسی جز او نمی تواند آن ها را نگاه دارد. همانا او بردبار و آمرزنده است، بر محمد و آل محمد درود فرست و بدی را از ما بازدار که تو بر هر چیز توانایی!»

توصیه امام جواد ^(ع) برای دفع زلزله

از راهکارهای مقابله با زلزله، دستور العملی است که امام جواد ^(ع) برای کاهش زلزله توصیه کرده اند؛ علی بن مهزیار می گوید: به امام جواد ^(ع) نامه نوشتم از فراوانی زلزله در اهواز شکایت کردم و پرسیدم آیا از آنجا کوچ کنیم؟ امام ^(ع) در پاسخ نوشتند: «از آنجا منتقل نشوید، چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه را روزه بگیرید و غسل کنید و جامه های پاکیزه بپوشید و روز جمعه بیرون بروید و به درگاه خدا دعا کنید.» (بحار الانوار، ج ۵، ص ۱۰۱)

دین اسلام در مواجهه با بلا یای طبیعی، راهکارهای عملی (مادی و عقلانی) و راهکارهای معنوی (دعا، استغفار و توکل) را درکنار هم ارائه می کند. این دو مسیر نه تنها در تضاد باهم نیستند، بلکه مکمل یکدیگر هم هستند. برای مثال در روایات، ساختن خانه ای که با زلزله ای چندریشتری خراب شود، خلاف دستورات اسلام دانسته شده است. از این رو، مقاوم سازی ساختمان ها با رعایت اصول مهندسی و آیین نامه های ساخت وساز و بازسازی و مقاوم سازی بافت های فرسوده، اهمیت ویژه ای دارد. رهبر شهید انقلاب در این باره می فرمودند: «مردم، سازندگان خانه ها، انبوه سازان و مسئولان دولتی باید مقاوم سازی را یکی از مسائل اصلی قرار دهند. کشور ما، کشور زلزله خیزی است... علاج، مقاوم سازی است.»

ساخت وساز در بستر رودخانه، ممنوع!

برهیز از ساخت وساز در حریم گسل ها و بستر رودخانه ها و شناسایی مناطق آسیب پذیر و برنامه ریزی برای کاهش خطر نیز با توجه به توصیه های دینی در مواجهه با بلا یای طبیعی، اهمیت ویژه دارد. آیت الله العظمی مکارم شیرازی در این باره تأکید می کند: «برای مقاوم سازی ساختمان ها فکری اساسی شود، چرا که ضایعات بسیاری دارد. اگر ساختمان های فرسوده درست شود، خرج کمتری دارد تا اینکه زلزله رخ دهد و سپس بخواهیم به آن رسیدگی کنیم.»

سوره ای برای پیشگیری از زلزله

دعا در آموزه های اسلامی هم نقش پیشگیرانه و هم اثر درمانی دارد. فقها، استغفار و دعا و تضرع و صدقه بسیار هنگام وقوع زلزله را مستحب دانسته اند. (الکافی، ج ۲) از این رو، در آموزه های روایی، دعا های متعددی مخصوص زلزله اعم از پیشگیری، کاهش آثار و ابتلائات ناشی از آن و... توصیه شده است، چنان که امام صادق ^(ع) برای پیشگیری دائمی از زلزله توصیه می کنند: «از قرائت سوره زلزال خسته نشوید؛ زیرا هر که این سوره را در نمازهای مستحبی خود بخواند، هیچ گاه به او زلزله نمی رسد و با صاعقه و هیچ آفتی از آفات دنیا نمی میرد.» (ثواب الأعمال، ص ۱۲۴)

حجت الاسلام والمسلمین مجتبی عرفانیان
برهیز از ساخت وساز در حریم گسل ها و بستر رودخانه ها و شناسایی مناطق آسیب پذیر و برنامه ریزی برای کاهش خطر نیز با توجه به توصیه های دینی در مواجهه با بلا یای طبیعی، اهمیت ویژه دارد

وقتی دین داری فقط یک حس و حال است

مستودع در همین جاست؛ فرد ناگهان دچار استحاله هویتی می شود و دست به اقداماتی می زند که روزگاری حتی تصورش را محال و گناهی نابخشودنی می دانست.

تاریخ برای این دگرگونی تراژیک، شواهدی تکان دهنده به یادگار گذاشته است. ماجرای حمید بن قسطبه، والی خراسان در عصر عباسی، آینه تمام نمای همین استحاله است. او مردی سرشناس در دربار و چهره ای مورد وثوق دینی میان مردم بود، با این حال آزمون او در شبی تاریک در دارالخلافه بغداد، رقم خورد. هارون الرشید سه بار او را فراخواند و عیار وفاداری اش را سنجید. حمید در بار نخست دوم جان و مالش را پیشکش کرد، اما خلیفه، پاسخی نهایی می خواست. در نوبت سوم، حمید مرز تسلیم را شکست: «مال، جان و دینم را فدایت می کنم.»

هارون شمشیر به دستش سپرد و غلام، او را به خانه ای مخروبه برد، جایی که شصت تن از سادات مظلوم و فرزندان پیامبر ^(ص) در غل و زنجیر بودند. حمید با دست خویش و در ازای رسیدن به امارت خراسان، سر از تن

و هدایت الهی است. از همین نقطه است که معرفت دینی دو شاخه پیدا می کند: «ایمان مستقر» و «ایمان مستودع».

ایمان مستقر باوری ریشه دار، مستند و خردورزانه است که پس از سنجش و یقین در تاروپود وجود آدمی نفوذ می کند. چنین باوری مقطعی نیست، بلکه خیمه خود را بر تمام ساخت های زیست انسان از گزینش های فردی و روابط خانوادگی گرفته تا رفتارهای اجتماعی، اقتصاد ی و مواضع سیاسی برمی افرازد. در این مرتبه، داد و ستد ها و تصمیم های خرد و کلان، همگی با این قطب نمای درونی تنظیم می شوند.

در مقابل، «ایمان مستودع» باوری عاریه ای، متزلزل و احساسی است. انسانی که به این مرتبه بسنده کرده است، بایک موعظه متقلب می شود و در فضایی پرشور، رفتاری مؤمنانه بروز می دهد، اما چون این باور استقرار نیافته است، با تغییر شرایط رنگ می باز. این ایمان در گردنه های سخت زندگی و در برابر آزمون های پرزرق و برق مال، شهوت و دستپایی به قدرت، بی صدا فرومی ریزد. خطر دهشتناک ایمان

آنان جدا کرد و در چاه انداخت، حتی التماس پیرمردی از تبار رسالت که شفاعت جدش را یادآوری می کرد، سر داد شمشیرش نشد. سال ها بعد، او در میانه ماه مبارک رمضان، پیش چشم دوستش، روزه خواری می کرد و با نومییدی مطلق می گفت نماز و روزه برای کسی که گلولی شصت فرزند پیامبر را بریده، چه حاصلی دارد؟ بستر همان جنایت و باغات او، بعد ها مدفن هارون و سپس بازگاه ملکوتی حضرت رضا ^(ع) شد تا نشانه ای جوادان از عبرت تاریخ باشد.

داستان حمید بن قسطبه، داستان یک انسان پلید و دیومادرزاد نیست؛ روایت انسانی است که دین داری اش، ریشه در عقل و استقرار نداشت و در سوسه جاه و مقام، به سادگی متزلزل شد. پیام آیه مبارک سوره نسا: هشدار می که باور ما بر مدار اندیشه و تسلیم قلبی مستقر نشود، هیچ تضمینی نیست که در بزنگاه های منافع شخصی و دنیا طلبی، پابر سر مقدسات خویش نگذاریم.»

برگرفته از خطبه های نماز جمعه مشهد به امامت آیت الله سید احمد علم الهدی تنظیم: حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

خطبه